

4. Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации / М.М. Лапунин; науч. ред. Н.А. Лопашенко. — М. : Волтерс Клувер, 2006. — 240 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.

ІЛЬКО С. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАРКОТИЗМУ МОЛОДІ

Фактори поширення наркотиків серед підлітків та молоді є специфічними. Мода наслідування своєму героєві для підлітків і молоді є головним у визначенні себе серед однолітків і дуже легко переростає в ідеологію мислення й у мотиви поведінки. Екранні герої, потенційні кумири сьогоднішніх підлітків — це люди, яким часто притаманні аморальні вчинки, а часом і злочини. Наркотики стали звичним атрибутом молодіжних вечорів, концертів популярних артистів, музичних груп, дискотек, перетворилися в один з елементів молодіжної субкультури. Статистичні дані демонструють вікове зниження часу першої спроби наркотиків підлітками і молоддю [1, с. 94].

Наркотизм не є долею бідних або соціально незахищених верств населення, а отже, процесу наркотизації населення України сприяє низка факторів: активне включення нашої країни у світовий наркотрафік і поява в її бізнес-структурі значного сегмента, пов'язаного з виробництвом і поширенням наркотиків; доволі низький рівень адаптації різних груп населення до соціальних умов, що змінилися, і як наслідок — пошук засобів «зм'якшення» економічних, соціальних і культурних наслідків так званого «трансформаційного шоку»; великий вплив у країну мігрантів, що є носіями культур, де споживання наркотиків є традиційним; — орієнтація заможних верств населення та культурної богеми на поведінкові моделі й схеми з використанням алкоголю та наркотиків і як засобів розслаблення, і як маркерів належності до елітних верств суспільства; зниження рівня розуміння небезпеки наркоманії в суспільстві, обумовлене, зокрема, інтерпретацією наркотиків, зокрема, «легких», як невід'ємного елемента сучасної масової культури й ін.

Аналіз робіт, що досліджують проблеми попередження наркотизму, дозволяє зробити висновок про те, що у вітчизняній соціології ще не склався єдиний концептуальний підхід щодо вивчення цього явища, не виділені його механізми, не розглянута сукупність чинників, які

визначають динаміку наркотизму в період трансформації українського суспільства [2, с. 68–78].

Вивчення сьогоденного стану науки і практики попередження злочинності дозволяє нам говорити про особливу перспективність інституціонального підходу для аналізу як проблем вивчення та протидії злочинності в цілому [3, с. 40], так і окремих її видів. Так, злочинність, пов'язану з незаконним обігом наркотичних засобів, необхідно розглядати в контексті складного соціального інституту наркотизму.

Як відомо механізм втягнення конкретної людини в соціальне поле наркотизму містить дві взаємопов'язані ланки особистісні характеристики і зовнішню середу. Зовнішня середа і особистісні характеристики не можуть розглядатися ізольовано, у відриві. Адже середа з необхідністю формує мотив вживання наркотичних засобів і психотропних речовин, в той же час внутрішні характеристики виступають базою такого формування. Важливим формуючим механізмом виступають культурний вплив: саме культура виконує функцію передачі життєвого досвіду. В контексті дослідження механізмів наркотизації особи необхідно вивчення, по-перше, впливу найбільш розповсюджених культурних утворень, що існують в суспільстві (враховуючи, що культура включає такі явища, як родина, релігія, моральні цінності, етнічна свідомість, громадянськість та історичні традиції), по-друге, вивчення специфічних субкультурних утворень в рамках суспільної культури, які як окрему цінність мають вживання наркотичних речовин.

Функціонування інституту наркотизму органічно пов'язане з феноменом специфічної наркотичної субкультури. Дослідники відзначають, що наркокультура має свою внутрішню логіку і організацію, деякі динамічні і функціональні аспекти. В глибинній сутності вона є абсурдною: адже її мета (гедонізм, пізнання істини через розширення свідомості, інтеграція з ідейно близькими людьми і т.і.) і результат знаходяться в непримиримому протиріччі. Тому вона реалізується в постійному подоланні моральних і правових обмежень за допомогою спростування всіх традиційних людських цінностей [4, с. 14].

Від наркотичної субкультури необхідно відрізнити самостійні субкультурні утворення, з якими її асоціюють. Так, як зовнішніми атрибутами рекламно-спонукального характеру наркокультури (для початківців) виступають елітарна (богемної) субкультура (її носіями є артисти, художники, зірки естради, люди мистецтва і люди близько мистецтва, а також багаті меценати і спонсори) і кримінальна субкультура (носіями є люди, що живуть «за поняттями», злочинці, бандити, кримінальні авторитети, шахраї, які були засуджені, злочинні угруповання). В обох субкультурах допустимо вживання наркотиків, однак, це вживання не є самоцінним і стрижневим, як у наркокультурі [4, с. 18].

Дослідження цих проблем актуальне для побудови цілісної системи протидії наркотизму в Україні.

Список використаної літератури:

1. Самойлов А. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків у соціально-виховному середовищі загальноосвітньої школи. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. — Вінниця, 2017. — 282 с.
2. Сердюк О. О. Еволюція соціологічних поглядів на наркотизм // Український соціум. — 2005. — № 2—3. — С. 68—78.
3. Дремін В. Н. Преступность как социальная практика: ка: институциональная теория криминализации общества // В. Н. Дремін. — О. : Юридична література, 2009. — 613 с.
4. Профілактика наркотизма: теория и практика / Под ред. С. В. Березина, К. С. Лисецкого. — Самара: 2008. — 273 с.

КЛЬОВАН Н. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального права
та інших кримінально-правових дисциплін

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПОСТПЕНІТЕНЦІАРНІЙ АДАПТАЦІЇ ЗВІЛЬНЕНИХ

В результаті засудження і відбування покарання, особливо у вигляді позбавлення волі, особа обмежується у багатьох соціально значущих благах, які не передбачені кримінальним законом (сім'я, робота, звичне оточення) і вплив цих наслідків на особистість часто буває більш значущим, ніж вплив елементів власне покарання. Поняття наслідків покарання не охоплюється поняттям кари, але вони невід'ємні від процесу виконання покарання й чинять сукупний вплив на особистість. В кримінологічному підході враховується фактичний обсяг кари, як недиференційований вплив на особистість самого покарання і його наслідків. Саме кримінологічним поняттям покарання в сукупності з його негативними наслідками (так званим «залишковим криміногенним ефектом» [1, с. 96; 2, с. 233-240]) обґрунтовується об'єктивна необхідність соціальної адаптації після відбування покарання, особливо для звільнених з місць позбавлення волі, а недоліки постпенітенціарного періоду розглядаються як детермінанти рецидиву злочинів.

Питання соціальної адаптації досліджувались у працях Ю. М. Антоняна, Н. А. Беляєва, А. Ф. Зелінського, А. С. Міхліна, Ф. Р. Сундурова, Ю. М. Ткачевського, В. М. Трубнікова, І. В. Шмарова, І. С. Яковець та ін.

Усвідомлення негативних соціально-психологічних наслідків позбавлення волі приводить до розуміння важливості й необхідності їх